

többségi nézőpontba helyezkedik, utópisztikus világnak lefestve azt, ami egyértelmű lenne: békés együttélés, a jogok kölcsönös tiszteletben tartása. Haraszti Mária regényében már odáig jut, hogy főszereplője (nemzeti) identitásának elvesztésétől félve egyik reggel így riad fel: „Arra ébredtem, hogy nem vagyok magyar.” Az öntudat megtartásának küzdelme, a másodrendűség érzése így valahol összeköti a különböző országokban élő, magyarul író szerzőket.

A tematika eklektikussága frissé és izgalmassá varázsolja a válogatást, feledtetve velünk azt, hogy a szerkesztőelv csupán az a tény, hogy a szerzők – amellett, hogy határon túliak – 2004 és 2006 között a kulturális tárca irodalmi ösztöndíjasai voltak. A közölt írások nagyrészt még készülöben lévő művek, kéziratrészletek, illetve az írók legújabb munkáiból valók: akár kedvcsinálóként is értelmezhetjük a gyűjteményt.

A lámpás, a kalauz szerepét vállalja magára az antológia a határon túli kortárs irodalomban. A kötet címe (melyet amúgy Farkas Wellmann Endre kiadás előtt álló művéből kölcsönzött a szerkesztő, Fekete Vince) azonban pislákoló fény helyett éles, mindent jól láttató reflektort ígér, amely segít a tájékozódásban. A cél eléréséhez, azaz a határainkon túl élő kortárs irodalom egészének bemutatásához pedig

nélkülözhetetlen az a sokszínűség, ami a kiválasztott szövegeket jellemzi. A kötet természetesen nem ígér teljességet, csak egy pillanatszerű felvételt a jelenről, de a kép mindenestre biztató: nyelviileg, témájában, hangvételében vegyes, izgalmas írásokat olvashatunk, melyek minden esetben érzékenyen reflektálnak a jelenre, és abban önmagukra.

BALÁZS KATALIN

*(Szerkesztette Fekete Vince,
Magvető Kiadó, Budapest, 2008,
400 oldal, 2200 Ft)*

VLADIMIR NABOKOV: *Gyér világ*

Vladimir Nabokov azon kevesek közé tartozik, akik tanult, választott nyelvükön alkottak maradandót a világirodalomban. Az 1899-ben, Szentpétervárott született író családja az 1917-es forradalom után kényszerült elhagyni Oroszországot, s Berlinben telepedett le, ahol apja, az ismert liberális politikus és zurnaliszta (a sors különös fintora folytán: tévedésből) merénylet áldozata lett. Nabokov 1940-ben költözött az Egyesült Államokba, s kilenc oroszul írott regény után váltott az angol nyelvre; korábbi műveinek többségét maga ültette át angolra. Nevét nem csekély botrányokat ka-

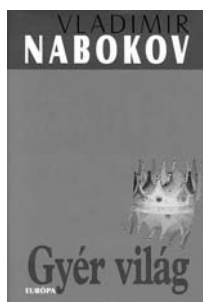
vart *Lolita* című regénye tette igazán ismertté, de értelmezői az 1962-ben megjelent *Gyér világot* (eredeti címén: *Pale Fire*) tartják legjobb, legkiforrottabb munkájának.

A magyar könyvkiadás tehát fontos adósságot törleszt a regény közreadásával; hozzá kell tennünk azonban, hogy a több évtizedes késlekedés hátterében egyéb okok mellett az (is) állhat, hogy a *Gyér világ* különösen nehéz feladatot ró fordítójára. „Csak kommentár az élet / Egy hermetikus eposztörredékhez” – hirdeti a könyv klasszikussá vált két sora, s voltaképpen maga a regény is egy terjedelmes kommentár, amely John Shade amerikai költő *Gyér világ* című ezersoros hosszűverséhez íródott. Shade persze Nabokov képzetének szülte, akárcsak a költeményét magyarázatokkal ellátó Charles Kinbote, a New Wye-i egyetem irodalomprofesszora, aki a titokzatos (és szintén fiktív) északi országból, Zemblából származik. A könyvben előrehaladva azonban egyre inkább kérdésesé válik, hogy ki kinek a képzetében létezik.

A történet Kinbote értelmező jegyzeteiből bontakozik ki, melyek a poéma egyes soraihoz, szövegheleihez kapcsolódnak. A narratív keretet, ellentétben a jogos olvasói elvárással, mégsem Shade élettör-

ténete biztosítja. Pedig a *Gyér világ* önéletrajzi ihletésű mű: a költő ifjúkorától lányának tragikus haláláig (feltehetően öngyilkosságáig) ível, lehetőséget teremtve Shade számára az étellel és halállal, valamint a túlvilággal kapcsolatos reményekkel való számvetéshez. Kinbote azonban, mint az kommentárjai nyomán hamar kiderül, jóval ambíciósabb értelmező annál, sem hogy megelégedne az avatatlan szem számára is nyilvánvalónak tűnő olvasattal.

A meglehetősen monomániás és idioszinkratikus interpretáció szerzője szeretett hazájának, Zemblának a történetét olvassa bele Shade költeményébe – elsősorban az ország katonai puccsal eltávolított uralkodója, II. (Kedvelt) Károly sorsáról tudunk meg egyre többet a kommentárból. A vélt vagy valós egybeeséseket, áthallásokat Kinbote azon közlése hivatott magyarázni, amely szerint a poéma jelentős része az ő sugallatára született barátja, Shade tolla alatt. De az olvasó nemcsak ezen barátságot illetően él a gyanúperrel már a kezdetektől fogva, hanem általában Charles Kinbote személyével, motivációival kapcsolatban. S további kérdéseket vet fel, miként keresztezi hőseink útját az orgyilkosé, aki a száműzött király nyomába indul...

Nabokov regénye különös, kifinomult irodalmi játék, amely maga is értelmezések tucatjait generálta. Ami egyfelől a mű nyitottságából, Shade és Kinbote, költő és (túl)értő olvasója viszonyának (látszólagos?) tisztázatlanságából következően a legkevésbé sem meglepő. Másfelől viszont kissé ironikusnak tűnik abban a tekintetben, hogy a *Gyér világ* a saját szempontjait kérlelhetetlenül érvényesítő, s ezáltal önnön jelentőségét felnagyító irodalmi kritika mesteri karikatúrájaként is olvasható.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Tótfalusi István,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2008,
328 oldal, 2700 Ft)

TRUMAN CAPOTE: *Álom luxuskivitelben* – *Meghallgatott imák*

Némileg enyhébben ugyan, de a *Meghallgatott imákkal* kapcsolatosan is felmerülnek a kiadás (kiadhatóság) morális problémái, csakúgy, mint az először 2004-ben megjelentetett *Nyári átkelés* esetében. Míg ez utóbbi esetében ugyanis egy soha ki nem adott (sőt, sokáig elveszítettnek hitt) kéziratról van szó, Truman Capote első nagyprózái kísérletéről, és semmiképpen nem beszélhetünk még csak hallgatóla-

gos intencióról sem a szerző részéről, már ami a kiadást illeti, addig a *Meghallgatott imák* meglévő fejezeteit Capote már életében publikálta az *Esquire*-ben. Jóllehet maga a mű sosem készült el, így aztán legalábbis aggályos, hogy a töredékek egyfelől nyújtanak-e önálló irodalmi élményt, másfelől az is kérdés, tekinthető-e ez a néhány fejezet Capote-műnek, hiszen csak akkor vált volna saját jogon műalkotássá a szöveg, ha teljes egészében olvashatjuk. Esztétikailag nehezen megítélhető, mi több, nehezen értelmezhető a szöveg, ez a probléma azonban kizárólag esztétikai kérdés, a szöveg maga ugyanis nem értelmezhetetlen, sőt a három meglévő fejezetből kettő, a *Romlatlan szörnyetegek* és a *Kate McCloud* önállóan, akár egy-egy hosszabb novellaként is megállja a helyét.

A számos, fentebb is vázolt dilemma ellenére azonban elmondható, hogy ha nem is a legjobb, de kétségkívül a legizgalmasabb Capote-szöveggel van dolgunk. Ilyen kötetek esetében van igazi gondban a recenzens, hiszen többszáz oldalas tanulmányért kiált az anyag, mégis be kell érnie pár kurta sorral. A *Meghallgatott imák* egy heroikus vállalkozás volt Capote részéről, hogy harmadszorra is megújuljon, méghozzá gyökeresen. Ezért aztán aki hagyományos, tiszta, poétikus, érzékeny, képekben tobzódó, stílusosan cizellált Capote-könyvre vá-